

med de koncentrerede Bedrifter, men ser paa Monopolet. Dér henviser jeg til, hvad jeg tidligere har sagt: at det er just de koncentrerede Bedrifter, Lovforslaget beskæftiger sig med, og det peger paa det Øjeblik, da disse koncentrerede Bedrifter har naaet det, som de nødvendigvis maa attraa, Monopolet, eller saa meget deraf, som de kan overkomme. Dernæst mente det ærede Medlem, at Lovforslaget anlægges udelukkende eller i alt Fald væsentlig paa Forbrugersynspunktet og ikke paa Produktionssynspunktet, tager Sigte paa, at Monopolet fordyrer Priserne, men ikke paa, at Monopolet knuser andre Virksomheder og tilegner sig en uberettiget Magt over Samfundet, over flydende Kapital og over Mennesker. Heller ikke dette forekommer mig at være rigtigt. Jeg maa forudskikke den Bemærkning, at det ærede Medlem ved jo, at dette Lovforslag er bygget over engelske Principper, at dets Tanke er at begynde med Begyndelsen, nemlig et Tilsyn med visse koncentrerede Bedrifter ved at skaffe Samfundet den fornødne Klarhed over disse Virksomheders *Virkemaader* og *Virkemidler*, og saa anviser Lovforslaget tillige en bestemt formel Fremgangsmaade til, hvis man har set, at disse *Virkemaader* og *Virkemidler* virker samfundsskadeligt, da at foreslaa de hensigtsmæssige Foranstaltninger. Dette er det engelske Princip fra den engelske Trustkommission, som Den overordentlige Kommission, der jo har udarbejdet dette Lovforslag, i sin Tid har taget til Mønster. Lovforslaget er derfor et Forslag om Tilsyn og Oplysningspligt. Men det peger netop paa de to Ting, hvorved den koncentrerede Bedrift viser sin Magt, og da ogsaa ganske specielt paa den Ting, som det ærede Medlem tog Sigte paa, da han skitsemaæssigt nævnte, hvad der burde gøres. Det siges nemlig udtrykkelig i Lovforslaget, at det Raad, hvorover dette Lovforslag er bygget, skal afgive Erklæring om, hvorvidt der ved uforsvarlig Konkurrence, Misbrug af økonomiske Magtmidler med videre, er hidført en urimelig og skadelig Indskrænkning i den frie Erhvervsudøvelse. Det er just det samme Punkt, som det ærede Medlem hæftede sin Opmærksomhed paa. Det ærede Medlem har foreslaaet, at man simpelt hen skulde forbyde visse Fremgangsmaader. Her siges det, at naar saadant konstateres, skal det fremlægges, for at Samfundet derefter kan træffe de hensigtsmæssige Foranstaltninger derimod. Det ærede Medlem siger, at gør man blot det, han foreslaar, saa vil ogsaa Monopolets Evne til at misbruge Forbrugerne blive

udslettet. Det tvivler jeg om. I alt Fald forekommer det mig, at det, hvorved den koncentrerede Bedrift hyppigt — ikke altid, men hyppigt — skaffer sig sin Magtstilling, nemlig sit Herredømme over Priserne og sin utilbørlige Fastsættelse af Priserne til Udnyttelse af hele det øvrige Samfund, er en saa speciel Form, hvorunder den koncentrerede Bedrift, naar den har en udelukkende skadelig Form, virker, at det er rimeligt positivt at pege derpaa. Derfor staar der i Lovforslaget, at Raadet skal afgive et motiveret Skøn over, hvorvidt den Fortjeneste, de undersøgte Virksomheder afkaster — hvad enten denne anvendes til Udbytte, Tantième, Gager, Afskrivinger, Henlæggelser eller lignende —, skyldes Udnyttelse af en Monopolstilling, og saa anviser Lovforslaget Fremgangsmaade til, naar saadant konstateres, at hindre dette Misbrug af den koncentrerede Bedrifts Magtstilling.

Det ærede Medlem sagde endelig, at Lovforslaget intet Hensyn tog til den Side af Sagen, som han dvælede ved, da han skildrede Forholdene indenfor Landmandsbanken og dens Udslettelse af den selvstændige Mellemlasse. Jeg har allerede sagt, at efter min Mening gør det det i alt Fald i højere Grad end det skitsemaæssige Forslag, som det ærede Medlem nævnte, thi den Omstændighed, at man forbød visse Fremgangsmaader med Hensyn til Udelukkelse af Konkurrence, vilde jo i ingen Henseende have forvandet den faktiske Forfatningstilstand, som fandtes i Landmandsbanken, og som var Absolutisme. Jeg tror ikke, det var Anvendelse af ulovlige eller fordærvelige Midler til Udryddelse af Konkurrence, som man kunde bebrejde Landmandsbanken; der var jo nok af Pengevirksomheder i Samfundet alligevel, men den skaffede sig dog en dominerende Magt i en Række forskellige Forhold ved at sætte sin Pengemagt og sin Menneskemagt ind i et Utal af Foretagender rundt omkring i Samfundet. Vi har haft med disse Foretagenders Likvidation at gøre og kommer ogsaa til fremdeles at have dermed at gøre. Det var ikke Konkurrenceødelæggelsen, men det var en koncentreret Bedrifts Magt til at virke skjult, uden at Samfundet havde nogen Mulighed for at trænge ind bag Sløret og se, at der foregik det, som det ærede Medlem saa rigtigt har skildret: Udslettelse af al selvstændig Menneskelighed nedefter de to Ledere. Jeg skal erkende, at det specielle Forhold, som der her er talt om af det ærede Medlem, og som han saa levende og malende har fremhævet, kunde gøres til Genstand for andre og mere direkte